

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
ul. Gabriela Narutowicza 17a
PUNKT KANCELARYJNY NR 11

Rzeszów, 21 października 2024 r.

W P Ł Y N Ę Ł O

dr hab. Anna Kościółek, prof. UR

Zakład Postępowania Cywilnego

Instytut Nauk Prawnych

Uniwersytet Rzeszowski

RECENZJA

pracy doktorskiej Pani magister Zuzanny Tokarzewskiej-Żarny

pt. „Egzekucja sądowa z nieruchomości jako sposób egzekucji świadczeń pieniężnych”

(Szczecin 2024, ss. 408)

przygotowanej pod kierunkiem naukowym Pani dr hab. Kingi Flagi-Gieruszyńskiej prof. US

w Zespole Badawczym Prawa Cywilnego Procesowego i Informatyzacji Wymiaru

Sprawiedliwości Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego

I. Podstawa sporządzenia recenzji

Podstawą sporządzenia recenzji jest uchwała Rady Naukowej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 28 czerwca 2024 r., na mocy której zostałam wyznaczona na recenzenta rozprawy doktorskiej Pani magister Zuzanny Tokarzewskiej-Żarny pt. „Egzekucja sądowa z nieruchomości jako sposób egzekucji świadczeń pieniężnych”.

Recenzja została sporządzona zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 r., Nr 65, poz. 595 ze zm.) mającym zastosowanie w związku z art 179 ust 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1669). Merytoryczne kryteria oceny rozprawy doktorskiej zostały określone w art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, w którym stwierdza się, że rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie problemu w oparciu

o opracowanie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne, lub oryginalne dokonanie artystyczne, oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Z perspektywy tych właśnie kryteriów zostanie oceniona rozprawa doktorska przedstawiona przez Panią Zuzannę Tokarzewską-Żarnę.

II. Wybór tematu rozprawy doktorskiej

Wybór tematu pracy należy ocenić pozytywnie, choć sama Doktorantka zasadniczo nie ułatwia tej oceny. Nie uzasadnia ona bowiem we wstępie swojego wyboru – nie wskazuje w szczególności żadnych argumentów, które skłoniły Ją do podjęcia analizowanej problematyki, zaś argumenty przesądzające o jej atrakcyjności dla teorii i praktyki stosowania prawa przedstawia bardzo pobieżnie. Oceniając wybór tematu warto wskazać następujące argumenty, które zdecydowanie potwierdzają trafność wyboru dokonanego przez Doktorantkę.

Po pierwsze, egzekucja z nieruchomości jest jednym najczęściej stosowanych i najskuteczniejszych sposobów egzekucji zmierzających do przymusowego zrealizowania tytułu wykonawczego. Jednocześnie, ten sposób egzekucji sądowej jest niewątpliwie najbardziej skomplikowany i złożony – składa się z wielu etapów, w ramach których nauka prawa i praktyka jego stosowania niejednokrotnie mierzą się z wieloma problemami i wątpliwościami powstającymi na gruncie przyjętych rozwiązań ustawowych. Jest to zatem temat trudny teoretycznie, mający jednocześnie duże znaczenie praktyczne.

Po drugie, analiza przeprowadzona w obszarze tematu wybranego przez Doktorantkę wypełnia lukę dostrzegalną w literaturze przedmiotu. Co prawda w literaturze istnieją już opracowania problematyki podjętej przez Doktorantkę, nie tylko o charakterze przyczynkarskim, lecz również kompleksowym, niemniej problematyka ta wciąż zasługuje na dalsze, pogłębione studia, które Doktorantka podjęła. Należy mieć na uwadze w szczególności to, że ustawodawca nieustannie poszukuje rozwiązań mających na celu przyspieszenie, uproszczenie, a także podniesienie efektywności egzekucji sądowej z nieruchomości, co przekłada się na kolejne nowelizacje przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących ten sposób egzekucji. Ostatnie – nie tylko liczne, ale również istotne zmiany w tym zakresie zostały wprowadzone z dniem 1 lipca 2023 r. na mocy ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych

ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 614). Wielokrotne nowelizacje przepisów regulujących egzekucję sądową z nieruchomości, a zwłaszcza ostatnia nowelizacja, sprawiły że pojawiła się potrzeba usystematyzowania i uaktualnienia dotychczasowej wiedzy w tym zakresie.

III. Teza rozprawy doktorskiej

Przedmiotem rozprawy doktorskiej powinno być oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Stawiany rozprawom doktorskim wymóg rozwiązania problemu naukowego oznacza, że dla każdej pracy doktorskiej istotny jest jeden, centralny problem naukowy. Problem ten powinien zostać w pracy przedstawiony, czego wyrazem jest postanowienie tezy, która następnie będzie w rozprawie udowadniania, lub sformułowanie hipotezy, która następnie będzie w toku rozprawy weryfikowana.

Wybrana przez Autorkę problematyka badawcza została uszczegółowiona we wstępie poprzez sformułowanie podstawowej tezy badawczej, której udowodnienie lub falsyfikacja, została wskazana jako cel przeprowadzonych badań. Tezą, wokół której skupiają się badania prowadzone przez Doktorantkę, jest stwierdzenie, że ustawodawca, kształtując postanowienia ustawy procesowej w zakresie egzekucji sądowej z nieruchomości, również w ramach kolejnych nowelizacji, zapewnia należyłą ochronę prawną zarówno wierzycielowi, jak i dłużnikowi (s. 12). Ustalenie powyższej tezy pozwala wskazać myśl przewodnią pracy, kierunek rozważań i ułatwia logiczne ułożenie prezentowanych w rozprawie treści. Teza ta została sformułowana w sposób precyzyjny i niebudzący wątpliwości, a jej ujęcie należy uznać za prawidłowe z perspektywy tematu pracy.

Każda rozprawa doktorska może – poza jednym, centralnym problemem naukowym, stawiać i rozwiązywać również inne problemy naukowe, zwłaszcza gdy problemy te są ze sobą ściśle powiązane. Tak dzieje się również w przypadku recenzowanej pracy. Na potrzeby udowodnienia głównej tezy Autorka w poszczególnych częściach pracy formułuje tezy dodatkowe oraz uzupełniające pytania badawcze. Pewnym mankamentem rozprawy jest jednak to, że tezy i pytania dodatkowe nie zostały we wstępie sformułowane w sposób wyraźny i niebudzący wątpliwości, a czytelnikowi niełatwo jest je wychwycić z opisu poszczególnych rozdziałów przedstawionego w tej części pracy.

IV. Metodologia badań doktorskich

Odnosząc się do zastosowanej w pracy metodologii badań, w pierwszej kolejności należy zauważyć, że choć Autorka wskazuje we wstępie metody porządkowania czynności badawczych (s. 18-19), z których korzystała przygotowując recenzowaną pracę, niedosyt pozostawia ich nader skrótowe omówienie. Autorka mogłaby bardziej szczegółowo opisać na czym polegają wybrane metody.

Podstawowe znaczenie, zgodnie ze wskazaniem Doktorantki, mają metoda dogmatyczno-prawna oraz teoretyczno-prawna, których wybór jest prawidłowy i zrozumiały. Pierwsza ze wspomnianych metod polega na badaniu obowiązującego materiału normatywnego i jest właściwa do przeprowadzenia analizy przepisów oraz orzecznictwa. Druga z nich polega na wnikliwym studiowaniu literatury przedmiotu pod kątem stanowisk i koncepcji wyrażanych przez przedstawicieli nauki w obszarze egzekucji sądowej z nieruchomości. W pracy pomocniczo wykorzystano również metodę historyczno-prawną, dzięki czemu swoją analizą Doktorantka objęła nie tylko źródła prawa aktualnie obowiązujące w Polsce, lecz również źródła o historycznym już charakterze. Autorka pomocniczo wykorzystowała także metodę prawno-porównawczą, choć recenzowana praca nie ma charakteru pracy prawno-porównawczej. Metoda ta pozwoliła wzbogacić wywód dzięki odwołaniom do nauki i judykatury innych państw.

Dokonany przez Doktorantkę wybór metod badawczych należy ocenić pozytywnie.

V. Struktura i treść rozprawy doktorskiej

Rozprawę doktorską Pani magister Zuzanny Tokarzewskiej-Żarny otwiera syntetycznie ujęty wstęp (s. 12-19), w którym Autorka zamieściła krótkie uwagi wprowadzające do wybranego przez siebie tematu pracy, wskazała podstawową tezę badawczą, opisała strukturę pracy oraz zidentyfikowała zastosowane metody badawcze.

W dalszej części pracy Doktorantka ulokowała osiem rozdziałów merytorycznych, poświęconych kolejno następującym zagadnieniom: Rozdział I – *Wprowadzenie do egzekucji sądowej z nieruchomości* (s. 20-59); Rozdział II – *Rozwój egzekucji sądowej z nieruchomości w polskim systemie prawnym. Egzekucja sądowa z nieruchomości w innych systemach prawnych* (s. 62-88); Rozdział III – *Wszczęcie egzekucji sądowej z nieruchomości* (s. 89-127); Rozdział IV – *Zajęcie nieruchomości oraz opis i oszacowanie* (s. 128-198); Rozdział V – *Licytacja* (s. 199-244); Rozdział VI – *Przybicie oraz przysądzenie własności* (s. 245-285); Rozdział VII – *Egzekucja sądowa z ułamkowej części nieruchomości oraz użytkowania*

wieczystego. Uproszczona egzekucja sądowa z nieruchomości (s. 286-316); Rozdział VIII *Koszty postępowania egzekucyjnego z nieruchomości i podział sumy uzyskanej z egzekucji sądowej* – (s. 317-352).

W Rozdziale I Autorka dokonuje wprowadzenia do problematyki egzekucji sądowej z nieruchomości. W rozdziale tym pojawiają się uwagi na temat: dwóch podstawowych pojęć sądowego prawa egzekucyjnego, tj. „egzekucji” i „postępowania egzekucyjnego” oraz potrzeby dokonywania prawidłowego rozgraniczania tych pojęć, zasad postępowania egzekucyjnego, podmiotów postępowania w egzekucji sądowej z nieruchomości oraz pojęcia nieruchomości jako przedmiotu egzekucji sądowej.

Tezy zawarte w Rozdziale II mają charakter historyczno-porównawczy. W tym fragmencie pracy Doktorantka prezentuje rozwój egzekucji sądowej z nieruchomości w polskim systemie prawnym przyjmując, że analiza ewolucji tego sposobu egzekucji pozwoli na ocenę zmian, jakie instytucja ta przeszła począwszy od odzyskania przez Polskę niepodległości po współczesność. Ponadto, Doktorantka za ważne dopełnienie prowadzonych badań uznała prezentację głównych rozwiązań prawnych obowiązujących w wybranych zagranicznych systemach prawnych – francuskim, niemieckim oraz austriackim.

Rozdział III recenzowanej rozprawy doktorskiej, zgodnie z tytułem nadanym tej części pracy przez Doktorantkę, został poświęcony wszczęciu egzekucji sądowej z nieruchomości. W ramach tej części pracy Autorka poddała analizie zagadnienia takie jak: podstawa prawna egzekucji, kompetencje referendarzy sądowych w postępowaniu klauzulowym oraz materialnoprawne zagadnienia w postępowaniu klauzulowym, materialnoprawne zagadnienia badane przez organ egzekucyjny, a także wszczęcie egzekucji sądowej z nieruchomości.

Zgodnie z tytułem Rozdziału IV tę część pracy poświęcono problematyce dwóch etapów egzekucji z nieruchomości – zajęciu oraz opisowi i oszacowaniu. W tej części pracy Doktorantka rozpoczyna rozważania od uwag na temat czynności poprzedzających dokonanie zajęcia, następnie przechodzi do analizy chwili oraz skutków prawnych samego zajęcia, prezentuje problematykę zajęcia nieruchomości wchodzącej w skład wspólności małżeńskiej, przedstawia problematykę połączenia postępowań egzekucyjnych i przyłączenia się kolejnych wierzycieli do wszczętej egzekucji z nieruchomości oraz omawia zarząd zajętej nieruchomości. W dalszej kolejności Autorka przedstawia analizę opisu i oszacowania, poruszając w szczególności: kwestie związane z wnioskiem o dokonanie opisu i oszacowania, zawiadomieniem i obwieszczeniem o opisie i oszacowaniu oraz zawiadomieniem o

ukończeniu opisu i oszacowania, a także problematykę podstaw i zasad dokonania czynności opisu i oszacowania.

Rozdział V zawiera rozważania odnoszące się do kolejnego etapu egzekucji z nieruchomości, tj. licytacji. W ramach tego rozdziału Doktorantka analizuje kolejno zagadnienia takie jak: obwieszczenie o licytacji, prawo przejęcia nieruchomości przed i po licytacji, warunki licytacyjne, przebieg licytacji, sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej oraz niewykonanie warunków licytacyjnych.

Rozważania przedstawione w Rozdziale VI dotyczą dwóch ostatnich etapów egzekucji z nieruchomości, tj. przybicia i przysądzenia własności. W kontekście przybicia Doktorantka poddaje analizie: postanowienie o przybiciu i jego skutki, odmowę udzielenia przybicia, ponowną licytację oraz zmianę zarządcy, jak również zażalenie na postanowienie co do przybicia. Jeżeli zaś chodzi o problematykę przysądzenia własności, Autorka omawia kolejno: postanowienie o przysądzeniu własności, skutki uprawomocnienia się takiego postanowienia, jak i prawa i roszczenia osób trzecich.

W rozdziale VII recenzowanej dysertacji Autorka prezentuje egzekucję sądową z ułamkowej części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego, jak również uproszczoną egzekucję sądową z nieruchomości.

Ostatnią część dysertacji (Rozdział VIII) poświęcono problematyce kosztów postępowania egzekucyjnego z nieruchomości i podziale sumy uzyskanej z egzekucji sądowej.

Pracę wieńczą Wnioski (s. 353-368), w których wskazano najważniejsze dla tematu ustalenia Autorki, jak i postulaty *de lege ferenda*, oraz wykazy: literatury (s. 369-394), aktów normatywnych (s. 395-398) i orzecznictwa (s. 399-404).

Struktura recenzowanej rozprawy jest, co do zasady (z zastrzeżeniem uwag zawartych poniżej oraz w punkcie VI), prawidłowa i odpowiada badanej tematyce. Układ recenzowanej pracy został skonstruowany tak, aby w sposób konsekwentny i zrozumiały przedstawić analizę przedmiotowego zagadnienia. Kolejność przedstawienia w pracy poszczególnych zagadnień jest prawidłowa. Układ treści poszczególnych części pracy jest logiczny i tworzy ściśle powiązane sekwencje. Czytelnik stopniowo wprowadzany jest w tok wyводу prezentowanego przez Autorkę. Dowodzi to zasadniczo przemyślanej konstrukcji pracy, odzwierciedlającej odpowiednie rozeznanie Autorki w całości obszaru badawczego i świadczącej o odpowiednim poziomie ogólnej wiedzy teoretycznej.

Podział na rozdziały, a rozdziałów na podrozdziały, odpowiednio porządkuje zebrany materiał. Pewnie zdziwienie budzi jednak to, że Doktorantka nie poświęciła analizie opisu i oszacowania, a więc etapu, który niejednokrotnie uznawany jest za najważniejsze stadium egzekucji z nieruchomości, osobnego rozdziału. Podobne odczucia można mieć również w odniesieniu do łącznego omówienia przybicia oraz przysądzenia własności. Ponadto wydaje się, że w wielu miejscach podział zaproponowany przez Autorkę powinien być bardziej szczegółowy. Jest to widoczne zwłaszcza tam, gdzie w ramach jednego podrozdziału (np. Rozdział III, podrozdział 4, *Skutki prawne zajęcia nieruchomości*) Autorka poddaje analizie więcej niż jeden wątek (np. zakres zajęcia nieruchomości w egzekucji sądowej – art. 929 § 2 KPC; skutki rozporządzenia przez dłużnika zajętej nieruchomości dla kolejnych wierzycieli dłużnika – art. 930 § 1 KPC; skutki rozporządzenia przez dłużnika zajętej nieruchomości dla nabywcy tej nieruchomości – art. 930 § 1¹ KPC). Praca z pewnością zyskałaby na czytelności i przejrzystości, jeśli Autorka podzieliłaby podrozdziały na odrębne części, które tytułami odpowiadałyby wątkom poruszonym w ramach danego podrozdziału.

Pewne uwagi można zgłosić również odnośnie do tytułów niektórych rozdziałów i podrozdziałów – nie powinno być bowiem tak, że jeden z podrozdziałów nosi taki sam tytuł, jak rozdział, w którym się znajduje (dla przykładu: rozdział III i punkt 5, czy rozdział V i pkt 5). Taka sytuacja stwarza wrażenie, że tylko ten fragment rozdziału mieści się w temacie.

Niewątpliwym atutem przyjętej struktury jest zawarcie w każdym rozdziale uwag wstępnych oraz podsumowania – porządkuje to lekturę całości pracy. Można przy tym zauważyć, że fragmenty kończące poszczególne rozdziały nie stanowią w swojej istocie podsumowania rozważań przedstawionych w danym rozdziale, lecz służą prezentacji autorskich wniosków Doktorantki, co powinno znaleźć odpowiednie odzwierciedlenie w ich nazwie.

VI. Ogólna ocena rozprawy doktorskiej (zakres analizy w pracy)

Zakres analizy zawartej w rozprawie doktorskiej wyznacza zawsze jej temat. W przypadku recenzowanej rozprawy tematem tym jest egzekucja sądowa z nieruchomości jako sposób egzekucji świadczeń pieniężnych. Spoglądając na sam temat recenzowanej rozprawy doktorskiej należy docenić to, że Autorka *a limine* nie ograniczyła swoich rozważań wyłącznie do jednego lub kilku wybranych etapów tego sposobu egzekucji, lecz podjęła ambitną próbę przeprowadzenia jego całościowej analizy. Zaletą tak sformułowanego tematu

powinna być kompleksowa i wszechstronna analiza tego sposobu egzekucji. Tymczasem zapoznanie się z treścią rozprawy sugeruje, że zawarte w treści rozważania cechuje bardzo duży stopień ogólności. Dostrzegalne jest zwłaszcza to, że Autorka w wielu miejscach nie koncentruje się dostatecznie wnikliwie na szczegółowych problemach i wątpliwościach, jakie powstają na gruncie analizowanych rozwiązań legislacyjnych. Dla przykładu tylko – problematyce stosunkowo nowej instytucji (tzw. funduszu żelaznego), której zasadność i sposób regulacji wywołuje niemało wątpliwości, a która jednocześnie pozostaje istotna z punktu widzenia podstawowej tezy badawczej (przede wszystkim dlatego, że różnicuje zakres ochrony poszczególnych wierzycieli, uprzywilejowując wierzycieli alimentacyjnych i jednocześnie znacząco osłabiając sytuację wierzycieli innych niż alimentacyjni; ale również z tego względu, że osłabia także pozycję dłużnika, którego pozbawia się prawa dysponowania własnymi środkami, nawet jeśli reguluje bieżące należności alimentacyjne, a stan taki może trwać przez długi, nieokreślony wręcz czas), Autorka poświęca jedynie dwa zdania na stronie 347 (w ramach merytorycznego wywodu) i cztery zdania na stronie 351 (w ramach podsumowania rozważań), powodując u czytelnika uczucie zauważalnego niedosytu. Innym przykładem może być analiza art. 930 § 1 KPC – w części, w której przepis ten uległ zmianie na mocy ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, na mocy której ustawodawca zdecydował się na przyjęcie rozwiązania korzystniejszego dla wierzycieli zbywcy nieruchomości. Nowe rozwiązanie *de facto* ogranicza po stronie dłużnika możliwość zbycia zajętej w toku egzekucji nieruchomości, co również wydaje się być wątkiem interesującym z perspektywy podstawowej tezy badawczej. Podobne odczucia niejednokrotnie wywołuje analiza innych zagadnień, w ramach których Autorka nie wykracza poza przytoczenie stanu prawnego oraz prezentację wiedzy podręcznikowej.

Odnosząc się do zakresu analizy zawartej w rozprawie doktorskiej warto również zauważyć, że spoglądając na ten zakres z perspektywy tematu pracy, można mieć poważne wątpliwości co do tego, czy rozważania nie są szersze niż powinny. Należy bowiem podkreślić, że choć praca nosi tytuł *Egzekucja sądowa z nieruchomości jako sposób egzekucji świadczeń pieniężnych*, w pracy pojawiają się dość obszerne fragmenty, które wykraczają poza prawidłowe rozumienie pojęcia „egzekucja”. Co ciekawe, dzieje się tak mimo, że sama Autorka wskazuje, że egzekucja sądowa z nieruchomości przebiega przez następujące stadia: zajęcie, opis i oszacowanie, licytacja, przybicie, przysądzenie własności (s. 21). Tymczasem, Doktorantka zdecydowała się umieścić w pracy również uwagi na temat: postępowania o

nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, postępowania mającego na celu przeprowadzenie podziału sumy uzyskanej z egzekucji oraz kosztów postępowania egzekucyjnego z nieruchomości. Nie przekonuje w tym zakresie uzasadnienie przedstawione przez Autorkę na s. 14 – nie tylko z racji problemów stylistycznych („Dysertacja obejmuje analizę rozwiązań prawnych w „pomostowym postępowaniu”, z uwagi na wpływ skuteczności samej egzekucji sądowej”), nie tylko dlatego, że odnosi się wyłącznie do postępowania klauzulowego, ale przede wszystkim dlatego, że zamiast zająć się bardziej szczegółową analizą zagadnień mających dla tematu pracy kluczowe znaczenie, Doktorantka decyduje się na analizę kwestii wykraczających poza przyjęty przez siebie temat.

Na zakres analizy zawartej w recenzowanej rozprawie warto również spojrzeć z perspektywy wspomnianego już dużego stopnia ogólności wywodu. W tym kontekście warto zauważyć, że Autorka w pierwszej kolejności: wprowadza czytelnika w temat egzekucji sądowej z nieruchomości - Rozdział I, s. 20-59, prezentuje rozwój egzekucji sądowej z nieruchomości w polskim systemie prawnym oraz przedstawia egzekucję sądową z nieruchomości w innych systemach prawnych (Rozdział II, s. 62-88) oraz analizuje wszczęcie egzekucji sądowej z nieruchomości (Rozdział III, s. 89-127). Ta wprowadzająca część pracy liczy ponad 100 stron, po których Doktorantka przechodzi do najistotniejszej części pracy, tj. uwag poświęconych tytułowej egzekucji z nieruchomości. W tej części pracy, liczącej ok. 230 stron, Autorka poddała analizie wszystkie etapy egzekucji z nieruchomości *sensu stricto* (s. 128-285), jak również uproszczoną egzekucję z nieruchomości, egzekucję z ułamkowej części nieruchomości i użytkowania wieczystego (s. 286-316), a ponadto dokonała analizy kosztów postępowania egzekucyjnego z nieruchomości i podziału sumy uzyskanej z egzekucji sądowej (s. 317-352). Wydaje się, że recenzowana rozprawa doktorska znacznie zyskałaby, gdyby Doktorantka do minimum ograniczyła bardzo obszerne wprowadzenie oraz rozważania odnoszące się nie tyle do egzekucji, co do szeroko ujmowanego postępowania egzekucyjnego z nieruchomości, a jednocześnie rozbudowała uwagi merytoryczne poświęcone samej egzekucji z nieruchomości.

VII. Szczegółowe uwagi merytoryczne

Odnosząc się do zawartości merytorycznej recenzowanej rozprawy doktorskiej bardziej szczegółowo należy podkreślić, że ustalenia Autorki są w większości rzetelne, uzasadnione i oparte na obszernej bazie bibliograficznej. W zakreślonych ramach recenzji nie sposób przedstawić i poddać ocenie wszystkich wyników badań i ustaleń poczynionych w

recenzowanej rozprawie. Poniżej zaprezentowane zostaną jedynie pewne wątpliwości, zastrzeżenia i uwagi polemiczne.

Odnosnie do części uwag zawartych w rozdziale I (np. zasady postępowania egzekucyjnego), jak również co do zawartych w rozdziale II uwag historyczno-porównawczych można mieć wątpliwości, czy ich prezentacja w rozprawie poświęconej egzekucji sądowej z nieruchomości była konieczna i czy rozważania te rzeczywiście były niezbędne dla udowodnienia bądź falsyfikacji podstawowej tezy badawczej.

Jeżeli chodzi o rozdział III, którego tytuł brzmi „*Wszczęcie egzekucji sądowej z nieruchomości*” można mieć wątpliwości odnośnie do zgodności tak ujętego tytułu z faktyczną zawartością tego rozdziału, która merytorycznie wykracza poza kontekst zarysowany w tytule. Rozważania zaprezentowane w tym rozdziale świadczą bowiem o tym, że Doktorantka zajęła się analizą zagadnień, które wykraczają poza prawidłowe rozumienie pojęcia „egzekucja” oraz problematykę wszczęcia egzekucji. O ile Autorka w rozdziale I prawidłowo rozgranicza pojęcia „egzekucji” i „postępowania egzekucyjnego”, o tyle w rozważaniach prowadzonych w Rozdziale III *de facto* odnosi się do postępowania egzekucyjnego, gdyż zajmuje się przede wszystkim problematyką postępowania klauzulowego oraz wniosku o wszczęcie egzekucji. Postępowanie o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności lokowane jest w ramach postępowania egzekucyjnego w szerszym znaczeniu, nie mieści się ono w pojęciu egzekucji. Jeżeli zaś chodzi o chwilę wszczęcia egzekucji, to chwila ta – w zestawianiu z momentem wszczęcia postępowania egzekucyjnego, znakomicie uwidacznia różnice zachodzące między postępowaniem egzekucyjnym a egzekucją. Do wszczęcia właściwego postępowania egzekucyjnego dochodzi z chwilą złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji, podobnie jak procesu przez wytoczenie powództwa. Z kolei wszczęcie egzekucji następuje dopiero z chwilą dokonania przez organ egzekucyjny pierwszej czynności egzekucyjnej. W zakresie egzekucji świadczeń pieniężnych należących do właściwości funkcyjnej komornika sądowego wszczęcie egzekucji następuje przez zajęcie określonego składnika majątku dłużnika. Wszczęcie egzekucji jest zatem równoznaczne z zajęciem określonego składnika majątku dłużnika i odwrotnie – zajęcie określonego składnika majątku dłużnika przez komornika sądowego jest równoznaczne ze wszczęciem egzekucji. Stosując pewne uproszczenie, prowadzące do istotnych uogólnień, które nie deformują jednak istoty rzeczy, można powiedzieć, że postępowanie egzekucyjne wszczynają wierzyciel, natomiast egzekucję sądową – komornik. Tymczasem Doktorantka w rozdziale III pkt 5 porusza w szczególności problematykę wniosku o wszczęcie egzekucji, zaś

na s. 121 posługuje się wręcz stwierdzeniem „*W praktyce zdarza się także, że wierzyciel wszczynają egzekucję sądową z nieruchomości (...)*”.

W odniesieniu do rozdziału IV można zgłosić następujące uwagi. Po pierwsze, jak już wspomniano, pewnie zdziwienie budzi to, że Doktorantka nie poświęciła analizie opisu i oszacowania osobnego rozdziału. Ponadto, dostrzegalne jest pewne zamieszanie w ramach uwag prezentowanych w tej części pracy – wynika ono z tego, że Doktorantka przywołuje nieobowiązujące już brzmienie przepisów, dokonując tego tak, jakby przepisy te nadal obowiązywały w niezmienionej treści (art. „Z art. 940 k.p.c. wynika, że (...)” – s. 174), a dopiero następnie przedstawia ich znowelizowane („Od dnia 1 lipca 2023 r. art. 904 k.p.c. otrzymał brzmienie (...)” – s. 175). Dostrzegalne są również wewnętrzne sprzeczności w wywodzie prowadzonym przez Doktorantkę – po przywołaniu znowelizowanej treści art. 940 § 2 KPC, z której wynika, że nadwyżki dochodów uzyskane po pokryciu wydatków, o których mowa w § 1, zarządca przekazuje nie rzadziej niż raz w roku komornikowi, który pokrywa z nich przypadające w toku zarządu należności wierzycieli alimentacyjnych (s. 175), Autorka stwierdza, że zmiany w treści tej regulacji „(...) mają również na celu uwypuklenie, że nadwyżka powinna być przekazywana przez zarządcę cyklicznie, nie rzadziej niż raz na pół roku (...)” (s. 176).

W odniesieniu do rozdziału VI, analogicznie jak w przypadku rozdziału IV, również można poddać w wątpliwość zasadność łącznego omówienia dwóch stadiów egzekucji z nieruchomości – przybicia oraz przysądzenia własności.

Jeżeli zaś chodzi o rozdział VIII powtórzyć należy wątpliwość co do potrzeby i zasadności zamieszczenia w rozprawie doktorskiej poświęconej egzekucji z nieruchomości uwag na temat postępowania mającego na celu przeprowadzenie podziału sumy uzyskanej z egzekucji oraz kosztów postępowania egzekucyjnego z nieruchomości.

VII. Bibliografia rozprawy doktorskiej

Recenzowana praca doktorska cechuje się prawidłową i dostatecznie kompleksową prezentacją stanowisk przedstawicieli nauki. Było to możliwe dzięki odpowiednio dobranym i liczным publikacjom, z których Autorka korzystała przygotowując swą dysertację. Wykaz literatury obejmuje 424 pozycje. Co więcej, literatura, do której Autorka sięga i odwołuje się w swoich rozważaniach, w większości jest zasadniczą i podstawową, o fundamentalnym znaczeniu, a nie jedynie nawiązującą lub wtórnie poruszającą określone wątki. Mając na

względnie liczbę poruszanych zagadnień i badanych wątków, jest to zadawalające – nie tylko z perspektywy ilościowej, lecz również pod względem zróżnicowania i aktualności. Uboższa podstawa źródłowa widoczna jest jedynie w przypadku uwag prawnoporównawczych, jak i w odniesieniu do analizy przepisów znowelizowanych na mocy ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw.

Biorąc pod uwagę powyższe można stwierdzić, że opracowanie zaprezentowanych przez Autorkę twierdzeń i poglądów zostało poprzedzone gruntownymi badaniami, połączonymi ze staranną kwerendą, analizą i wykorzystaniem źródeł. Dzięki temu Autorka porusza się po poszczególnych zagadnieniach w sposób uporządkowany i swobodny. Podkreślenia wymaga również to, że Autorka wykazała się umiejętnością nie tylko prawidłowego zebrania źródeł, ale także umiejętności ich krytycznego wykorzystania (w pracy zostało umieszczonych 1179 przypisów). Konkludując można stwierdzić, że Autorka opanowała umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy źródłowej, a w szczególności – odpowiedniego identyfikowania, gromadzenia, analizy oraz wykorzystania bogatego dorobku piśmiennictwa.

Na uwagę zasługuje również obszerny wykaz orzecznictwa, w którym Autorka uwzględniła 182 orzeczenia: Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz sądów powszechnych. Świadczy to nie tylko o znajomości wypowiedzi judykatury, lecz także o umiejętności odwoływania się w prowadzonych rozważaniach do konkretnych przykładów z praktyki orzeczniczej, co stanowi niewątpliwie walor recenzowanej pracy.

VIII. Strona formalna rozprawy doktorskiej

Stronę formalną recenzowanej rozprawy doktorskiej oceniam jako bardzo dobrą.

Dysertacja jest napisana poprawnym i klarownym językiem. Na uwagę zasługuje umiejętność Autorki formułowania myśli w sposób prosty, jasny i logiczny, za pomocą krótkich zdań, co powinno charakteryzować prawnicze prace naukowe. Nie ma żadnych problemów ze zrozumieniem myśli Autorki. Zaletą pracy jest jej zwięzłość, skoncentrowanie rozważań na głównym wątku, bez poruszania kwestii pobocznych. Widoczne jest dopracowanie pracy od strony stylistycznej. Wypada docenić, że lektura została poddana starannej korekcie, nie stwarza zastrzeżeń co do komunikatywności tekstu, a drobne usterki

językowe (np. błędy literowe, powtórzenia) nie zdarzają się często. Podobnie sporadycznie pojawiają się błędy interpunkcyjne.

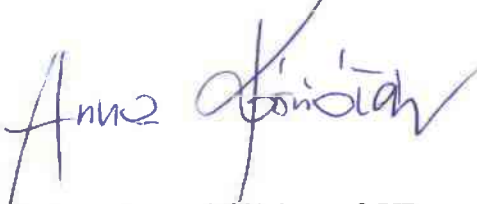
Strona redakcyjna pracy nie wywołuje większych zastrzeżeń. Niewielkie uwagi można mieć jedynie odnośnie do estetyki tekstu. Praca doktorska nie ma charakteru raportu i należy unikać stosowania w niej pogrubień, z których niekiedy korzystała Doktorantka.

IX. Konkluzje

Przed dokonaniem ostatecznego podsumowania, a w nawiązaniu do przedstawionych powyżej uwag, za konieczne uważam zamieszczenie zastrzeżenia skierowanego zarówno do Autorki recenzowanej dysertacji, jak i czytelników recenzji. W konkluzji należy bowiem podkreślić, że kwestie godne pochwały zostały opisane w recenzji niejednokrotnie lapidarnie w przeciwieństwie do zagadnień wymagających krytycznej refleksji. Przedstawione w recenzji uwagi polemiczne i zastrzeżenia nie podważają odpowiednio wysokich walorów naukowych pracy doktorskiej. Praca zasługuje na pozytywną ocenę ze względu na swoją aktualność i właściwy poziom merytoryczny.

Podsumowując uwagi przedstawione w niniejszej recenzji stwierdzam, że przedmiotem rozprawy doktorskiej Pani magister Zuzanny Tokarzewskiej-Żarny jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego dotyczącego stopnia ochrony prawnej wierzyciela oraz dłużnika w regulacji prawnej egzekucji sądowej z nieruchomości. Recenzowana praca doktorska wykazuje w stopniu satysfakcjonującym ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie nauki prawne, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia przez Nią pracy naukowej.

W konsekwencji należy uznać, że przygotowana przez Panią magister Zuzannę Tokarzewską-Żarną rozprawa doktorska pt. „*Egzekucja sądowa z nieruchomości jako sposób egzekucji świadczeń pieniężnych*”, może stanowić podstawę nadania stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne, bowiem spełnia wymagania określone w art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

dr hab. Anna Kościółek, prof. UR